

N:o 12/1942.

LAGUTSKOTTETS betänkande N:o 12/1942 med anledning av landskapsnämndens framställning till Ålands landsting med förslag till landskapslag angående utarrendering av staten tillhöriga, i landskapets vård befitnliga boställen och av dem bildade huvud- eller stomlägenheter samt odlings- och bostadslägenheter.

Med anledning av förenämnda framställning, varöver landstinget inbegärt lagutskottets utlåtande, får utskottet vördsammast framhålla följande:

De motiv, som landskapsnämnden i framställningen anfört för landskapslagstiftning på ifrågavarande område, hava av utskottet enhälligt omfattats.

Vad lagförslaget såsom sådant beträffar bygger detsamma i huvudsak på rikets lag av den 30 mars 1922 angående utarrendering av statens boställen och av dem bildade huvud- eller stomlägenheter samt odlings- och bostadslägenheter och statsrådets beslut av den 18 maj 1922 angående verkställighet av sagda lag, givetvis med av förhållanden betingade ändringar och utslutningar. Några hinder ur legislativ synpunkt för lagens antagande synas icke föreligga, ty de stadganden i rikslagen, som äro av civilrättslig natur, hava samtliga intagits i lagförslaget.

I stort sett kan utskottet omfatta förslaget, dock med nedannämnda ändringar och anmärkningar.

§§ 3 och 4. Särskilda ändringar av stilistisk natur ha föreslagits.

§ 5 mom. 2 p. 1. Person, som antages till arrendator, skall vara finsk medborgare. Utskottet har övervägt, huruvida det därjämte borde föreskrivas, att arrendatorn skall vara sådan person, som utan hinder av den landskapet, kommun och enskild förbehållna inlösningsrätten vid försäljning av fast egendom i landskapet Åland härstädes kan förvärva fastighet. Ett sådant stadgande synes emellertid gå utöver garantilagens bestämmelser och åventyra lagens ikraftträdande. Det synes föröfrigt vara obehövt, då arrendator i allmänhet antages genom fritt avtal, vid vars tillkomst landskapsnämnden är part. Punkten har därför av utskottet godkänts oförändrad.

§ 5 mom. 3. Stilistisk ändring.

§ 8 mom. 1. Texten har kompletterats i överensstämmelse med motsvarande stadgande i rikslagen, vilket synes vara nödvändigt, då fråga är om änkas rättigheter, även om tillägget i allmänhet torde komma att sakna praktisk

betydelse.

§ 9. Den av utskottet föreslagna ordalydelsen synes med hänsyn till de i paragrafen förutsatta omständigheterna vara att föredraga framom landskapsnämndens formulering.

§ 10 mom. 1. Lagen innehåller icke något stadgande om besvärsrätt med anledning av beslut, varigenom arrendator av landskapsnämnden antages, och sådan besvärsrätt synes icke heller böra medgivas. Orden "genom laga kraft vunnet beslut" hava därför strukits.

§ 10 mom. 2 p. 3. Det synes önskvärt, att arrendators rätt till fiske och kräftfångst regleras genom arrendeavtalet, varför utskottet föreslagit ett tillägg till denna punkt.

§ 12. Särskilda stilistiska ändringar hava föreslagits.

§ 14. Enligt förslaget skall arrendator vara skyldig att utan särskild ersättning göra sådana förbättringar å arrendeföremålet, som lantbrukets utveckling och tidens krav fordra. Denna bestämmelse, som icke har motsvarighet i rikslagen, synes vara för arrendatorn obillig och komme att giva anledning till tvister och måhända långtgående krav mot arrendatorn. Utskottet har därför strukit densamma, helst landskapets rätt kan tillgodoses genom stadgandet, att arrendator är skyldig att fullfölja de vid ekonomisk besiktning gjorda bestämmelserna.

§ 15. Stadgandet har kompletterats med bestämmelsen att till lägenhet hörande fiskerätt icke utan landskapsnämndens tillstånd får till annan överlåtas.

§ 23 mom. 1 p. 2. Överlåtelse utan tillstånd av lägenhet tillhörande fiskerätt på arrende åt annan synes böra medföra förlust av arrenderätten.

§ 28 punkt 7. En omstilisering har föreslagits.

§ 31 och 32. Stilistiska ändringar.

§ 36 mom. 1. Stilistisk ändring.

§ 37. Enligt allmänna principer njuter brukare ej den rätt till jakt och fiske, som tillhör lägenheten, ifall icke sådan förmån är honom medgiven i legokontraktet. Med hänsyn härtill synes icke blott jakträtten utan med ännu större skäl fiskerätten böra göras till föremål för särskilda arrendeavtal. Visserligen är det ur många synpunkter önskvärt att arrendatorn skall förbehållas en viss fiskerätt i lägenhetens vatten, ty därförutan har han i många fall svårt att komma tillrätta, men efter förhållandena böra även sådana personer, som icke äro arrendatorer, främst obesuttna, som för sin ut-

komst kunna vara beroende av fiske, kunna medgivas sådan rätt. Utskottet har därför givit denna paragraf en ordalydelse, som lämnar landskapsnämnden fullt fria händer vid dispositionen av jakträtt och rätt till fiske och kräftfångst.

Hänvisande till ovensagda föreslår utskottet, till vars betänkande en reservation av vicetalman Herman Mattsson bifogas, vördsammast,

att landstinget ville antaga nedanstående

L a n d s k a p s l a g

angående utarrendering av staten tillhöriga i landskapets vård befintliga boställen och av dem bildade huvud- eller stomlägenheter samt odlings- och bostadslägenheter.

I kap.

Förfarandet vid utarrendering.

1 §.

I denna landskapslag avses de jordområden, vartill nyttjanderätten enligt 23 § i lagen om självstyrelse för Åland, given den 6 maj 1920, sådant detta lagrum lyder i lagen av den 18 december 1926, övergått till landskapet Åland.

2 §.

Arrendetiden vare högst tjugufem år.

Arrendeåret räknas från den 14 mars till den 14 mars, vilken dag bör betraktas såsom fardag. Har i arrendekontraktet angående arrendeåret annorlunda bestämts, må denna bestämmelse iakttagas.

3 §.

Innan de nuvarande arrendetiderna för boställen utgå, skall, där landskapsnämnden så prövar nödigt, plan för dessa lägenheters framtida disposition uppgöras med beaktande av stadgarna i förordningen av den 12 januari 1932 angående den staten i landskapet Åland tillhöriga jordegendomens upplåtande för kolonisationsändamål.

4 §.

Ansökan om arrenderätt ställes till landskapsnämnden.

5 §.

Arrendator antages av landskapsnämnden.

Vid antagandet av arrendator till boställe, därav bildad huvud- eller stomlägenhet samt odlingslägenhet skall fordras utredning därom:

1) att sökanden är finsk medborgare;

2) att sökandens avsikt är att bosätta sig å lägenheten och genom dess

odlande erhålla sin huvudsakliga utkomst;

3) att sökanden medelst intyg av kolonisationsnämnd eller annan av landskapsnämnden godkänd myndighet styrker sig vara i besittning av sådana personliga egenskaper samt sådan kännedom i lantbruksarbeten, som odlandet av en dylik lägenhet förutsätter;

4) att sökanden äger eller kan anskaffa för lägenhetens bebrukande erforderliga jordbruksinventarier; samt

5) att sökanden icke äger eller redan på arrende innehar sådan lägenhet; av vilken han jämte familj kan erhålla sin utkomst.

Vid utarrendering av bostadslägenhet bör beaktas, att sökanden är finsk medborgare och att hans avsikt är att själv bebo lägenheten; dock må bostadslägenhet jämväl utarrenderas till uppförande av villabostad.

Åt samma person må utan särskild orsak icke flere än en lägenhet på arrende överlåtas.

6 §.

Kommuner och därefter allmännyttiga föreningar äga företrädesrätt att för sina ändamål arrendera lägenheter eller delar därav.

Den, som därförinnan på arrende innehaft lägenhet och väl hävdad sina ägor, have företrädesrätt att, dock utan intrång i kommunens och allmännyttig förenings rätt, på arrende erhålla sin förra eller någon annan lägenhet.

Då lägenheten ånyo utarrenderas, äger arrendator underkasta sig de förändringar, som med avseende å lägenhetens gestaltning och arrendevillkor anses nödiga.

7 §.

Avlider arrendator medan legostämman varar, övergår arrenderätten till hans änka. Efterlämnar arrendator icke änka eller dör hon eller ingår hon nytt gifte eller önskar hon icke fortsätta arrendet, övergår arrenderätten till den avlidnes bröstarvinge. Äro arvingarna flere, överenskomme sig emellan, vem av dem arrenderätten skall tillfalla. Sämjas de icke härom, må arrenderätten tillfalla den eller dem, som landskapsnämnden efter införskaffat utlåtande finner lämpligast.

8 §.

Önskar arrendators änka fortsätta arrendet, anmäla därom skriftligen inom sex månader efter arrendatorns död eller efter det hon därom erhållit kännedom till landskapsnämnden. Lag samma vare även beträffande i föregående

paragraf omförmälda bröstarvinge.

Har arrendatorns änka eller i 7 § omförmäld bröstarvinge icke inom föreskriven tid gjort i I mom. nämnd anmälan, skall lägenheten till landskapet överlåtas å den fardag, som infaller andra året efter arrendatorns fränfäle eller vid legostämmans slut, om densamma utgår före nämnda dag.

9 §.

Efterlämnar arrendator icke i 7 § omförmälda rättsinnehavare eller önska dessa icke fortsätta arrendet, skall (uteslutning) landskapsnämnden efter därom erhållen kännedom vidtaga behöriga åtgärder för lägenhetens utarrendering och antagandet av ny arrendator i enlighet med allmänna grunder.

10 §.

Sedan arrendator blivit (uteslutning) godkänd, skall landskapsnämnden uppgöra arrendekontrakt, vari bland annat angivas:

- 1) arrendatorns namn;
- 2) lägenhetens namn, registernummer och beskaffenhet samt kommun och by, där lägenheten är belägen;
- 3) arrendetiden; samt
- 4) legoavgiftens belopp.

Därjämte skall i arrendekontrakt, som angår utarrendering av boställe, därav bildad huvud- eller stomlägenhet samt odlingslägenhet, angivas:

- 1) de villkor, på vilka arrendatorn äger till husbehov nyttja till lägenheten hörande skog eller taga virke från annan sådan skog, som av landskapsnämnden honom i nämnt syfte anvisats;
- 2) vem som skall utgöra från lägenheten utgående allmänna skatter och besvär;
- 3) rätten att begagna bete eller rätt till fiske och kräftfångst, om sådan rätt beviljas arrendatorn;
- 4) arrendatorns skyldighet att uppföra nya och underhålla redan förefintliga byggnader;
- 5) villkoren för avräkning angående odlingsförbättringar, såframt arrendatorn är skyldig att utföra dylika förbättringar;
- 6) arrendatorns skyldighet att väl hävda lägenhetens odlingar, underhålla vägar, broar, hägnader och diken;
- 7) mängden av foder, som å lägenheten skall kvarlämnas vid legostämmans utgång; samt
- 8) bestämmelse att å bostället belägna, staten tillhöriga byggnader

skola brandförsäkras, samt den tid, inom vilken utredning om försäkringen skall företas landskapsnämnden.

Därjämte gör i arrendekontraktet antecknas, i vilket skick lägenheten befinner sig.

Arrendekontraktet, som skall avfattas i två exemplar, underskrives å landskapsnämndens vägnar, och skall arrendatorn underteckna detsamma i tvänne vittnens närvaro. Det ena exemplaret av arrendekontraktet överlämnas till landskapsnämnden och det andra åt arrendatorn.

11 §.

Innan arrendekontrakt å landskapsnämndens vägnar undertecknas eller överlåtelse av arrenderätten i arrendekontraktet antecknas, bör arrendator ställa av landskapsnämnden godkänd proprieborgen för arrendevillkorens fullgörande. Landskapsnämnden äger övervaka, att ifrågavarande borgen förbliver i kraft, samt att borgesmännen äro vederhäftiga varjämte landskapsnämnden vid behov bör vidtaga åtgärder för infordrande av ny borgen.

2 kap.

Arrendeavgiftens fastställande och uppbörd.

12 §.

Legoavgiften skall uppskattas i spannmål sålunda, att hälften därav är vete, en fjärdedel råg och en fjärdedel havre, men erlägges i penningar i enlighet med av landskapsnämnden bestämda grunder.

Vid beräkning av legoavgiften bör beaktas:

åkrarnas, ängarnas och betesmarkernas avkastningsförmåga, uppskattad efter deras beskaffenhet och användningsmöjligheter;

(uteslutning) vilka förmåner byggnaderna erbjuda;

den avuvmåkestillgången härrörande nyttan: (uteslutning)

(uteslutning) vilken ökning i arrendevärdet fisket och övriga förmåner medföra; samt

(uteslutning) vad från arrendelägenheten årligen utgår i allmänna skatter och andra besvär.

På grundvalen härav skall med avseende fäst vid på orten rådande förhållanden uppgöras en arrendekalkyl, varvid tages i betraktande, att, där å lägenheten måste uppföras nödiga tillbyggnader, rödjas nya odlingar, grävas avloppsdiken eller byggas vägar eller ock utföras andra nödvändiga grundläggningsarbeten, (uteslutning) antingen legoavgiften nedsättes eller efter behov lägenheten helt och hållet befrias från erläggande av legoavgift under

13 §.

Arrendeavgifterna skola inbetalas till landskapsnämndens kamrerarkontor före utgången av arrendeåret.

3 kap.

Arrendators rättigheter och skyldigheter.

14 §.

Arrendator bör hävda och väl sköta lägenhetens odlingar, underhålla byggnader enligt landskapsagronomens anvisningar, fullfölja de vid ekonomisk besiktning gjorda bestämmelserna samt (uteslutning) i övrigt fullgöra alla å honom på grund av arrendekontraktet tillkommande skyldigheter.

Arrendatorn må icke använda lägenheten för annat ändamål än i arrendekontraktet är bestämt samt icke utan landskapsnämndens tillstånd å lägenheten anlägga industriell inrättning. Under de fem sista åren före legostämmans utgång må arrendator icke utan landskapsagronomens tillstånd förändra det å lägenheten följda odlingsystemet.

Lägenheten tillhörande skog skall vårdas och användas enligt av forstavdelningen vid Ålands landskapsnämnd meddelade anvisningar och bestämmelser.

15 §.

Arrendator må icke utan tillstånd av landskapsnämnden på arrende upplåta lägenhet, del därav eller till lägenheten hörande fiskerätt, ej heller överlåta arrenderätten till annan än bröstarvinge, och skall överlåtelsen, för att densamma må bli gällande, stadfästas av landskapsnämnden.

Om överlåtelse av arrenderätt skall omedelbart anmälas hos landskapsnämnden.

16 §.

Lägenhet må icke utan landskapsnämndens begivande tagas i sambruk med annat odlingsområde.

17 §.

Alla å boställe, därav bildad huvud- eller stomlägenhet samt odlingslägenhet befintliga byggnader tillhöra staten, så framt därom icke mellan landskapsnämnden och arrendator annorlunda överenskommits. Arrendator må icke utan tillstånd av landskapsnämnden å lägenheten uppföra ny byggnad.

Har hus av ålder förfallit och kan det ej genom reparation istandsättas, bör arrendator på egen bekostnad ånyo uppföra detsamma i enlighet med land-

skapsnämndens anvisningar och inom viss av densamma föreskriven tid.

Brinner byggnad och för-slår ej det i 20 § nämnda högsta brandförsäkringsbeloppet till betäckande av kostnaderna för en ny i enlighet med landskapsnämndens ritningar och kostnadsförslag uppförd motsvarande byggnad, ersätter landskapsnämnden hälften av det överskjutande beloppet.

18 §.

Med avseende å jordförbättringar, vilka böra å lägenheten utföras, eller placeringen av lägenhetens byggnader bör arrendator följa av landskapsagronomen godkänd plan.

19 §.

Arrendator må icke utan tillstånd av landskapsnämnden försälja eller från lägenheten bortföra byggnader eller gödsel.

Med landskapsnämndens tillstånd må arrendator från lägenheten försälja foder, där han bevisligen till lägenheten anskaffat motsvarande mängd växt-näringsämnen i kraftfoder, bigödsel eller annan gödsel.

20 §.

Arrendator vare skyldig att genast vid legotidens början till fulla värdet eller, om detta icke låter sig göra, till högsta möjliga belopp i inhemsk försäkringsanstalt, i vilken försäkring är kontinuerligt gällande, brandförsäkra staten tillhöriga, å lägenheten befintliga bonings- och ekonomibyggnader, större och värdefullare lador däri jämväl inbegripna, och svare arrendatorn för all staten eller landskapet genom uraktlåtenhet i detta avseende möjligen åsamkad skada. Underlåter arrendator att inom en månad efter det han lägenheten tillträtt brandförsäkra nämnda byggnader eller upprätthåller han icke brandförsäkringen, gånge han förlustig sin arrenderätt på sätt i 23 § stadgas.

Nedbrinner brandförsäkrad byggnad, uppbäre landskapsnämnden försäkringssumman samt utgive den åt arrendatorn i lämpliga rater och i den mån arbetet å den byggnad, som i den nedbrunnas ställe uppföres, fortskrider.

21 §

Formärker arrendator eller får han kännedom om att skadegörelse eller olovligt skogshygge äger rum i skog hörande till bostället, är han skyldig att ofördröjligen där om underrätta forstavdelningen vid Ålands landskapsnämnd.

22 §.

Arrendator vare berättigad att avstå från sin arrenderätt efter därom

hos landskapsnämnden minst ett år före fardag gjord anmälan.

23 §.

Landskapsnämnden vare berättigad att förklara arrendator hava förverkat sin arrenderätt:

- 1) om arrendator använder lägenheten för annat ändamål än i arrendekontraktet är föreskrivet eller utan vederbörligt tillstånd å lägenheten anlägger industriell inrättning.
- 2) om arrendator utan tillstånd upplåter lägenheten eller del därav eller lägenheten tillhörande fiskerätt på arrende, överlåter arrenderätten till annan än bröstarvinge eller tager lägenheten i sambruk med annan lägenhet;
- 3) om han utan tillstånd försäljer eller från lägenheten bortför byggnader eller trots varning från lägenheten bortför foder eller gödsel;
- 4) om han låter lägenheten förfalla och ej inom av landskapsnämnden utsatt tid avhjälper bristfälligheten;
- 5) om han ej förmår erlægga den årliga arrendeavgiften;
- 6) om han ej inom utsatt tid anskaffar äskad ny borgen för arrendevillkorens fullgörande;
- 7) om han bryter mot stadgandet i 20 § på sätt i sagda paragraf säges; eller
- 8) om han annars, efter att en gång hava brutit mot bestämmelserna i denna landskapslag eller i arrendekontraktet och i följd därav erhållit varning, ånyo bryter mot samma bestämmelser.

I dessa fall vare arrendator skyldig att från lägenheten avflytta nästa fardag efter uppsägning.

24 §.

Avstår arrendator å boställe, därav bildad huvud- eller stomlägenhet eller odlingslägenhet från sin arrenderätt eller har han förverkat densamma eller önska efter arrendators frånfälle de i 7 § nämnda rättsinnehavarna icke emottaga arrenderätten, övergår arrenderätten till landskapet. Härvid samt då legostämman annars utgår vare arrendator eller hans rättsinnehavare berättigad att av landskapet erhålla vid avträdessyn bestämd, med iakttagande av de å orten då rådande prisen beräknad ersättning för sådana av arrendator å lägenheten utförda eller av arrendator inlösta förbättringsarbeten, för vilka han icke tidigare erhållit ersättning och vilka kunna anses även framgent befordra lantbrukets avkastning å lägenheten eller

annars höja lägenhetens värde. Därav må dock avdragas ersättning för hus-
röta och vanhävd samt lån, som landskapet givit arrendator för lägenhetens
förbättrande, ävensom annan skuld till landskapet, som arrendator med an-
ledning av legoförhållandet åsamkat sig.

25 §.

Å lägenheten skall förvaras ett exemplar av denna landskapslag och karta
över lägenheten jämte därtill hörande beskrivning samt å stom- eller hu-
vudlägenheten där jämte odlingskarta.

4 kap.

Syn.

26 §.

Då lägenhet på arrende upplåtes, skall tillträdessyn verkställas av en
synenämnd, vari landskapsnämnden utser ordförande och en medlem samt kolo-
nisationsnämnden inom sig tvenne medlemmar, inom fyra eller i undantagsfall
sex månader efter det arrendator övertagit lägenheten, och äger nämnden
avgiva utlåtande angående det skick, i vilket lägenheten med avseende å
byggnader och odlingar befann sig, då arrendatorn övertog densamma. Tiden
för synen bestämmes av landskapsnämnden, som i god tid därom underrättar
arrendatorn eller hans rättsinnehavare jämte dennes borgesmän.

Utgives lägenhet på arrende innan ett år förflutit sedan av- och till-
trädessyn eller värdering å lägenheten senast verkställdes, vare den i
1 mom. nämnda särskilda syn icke av nöden.

27 §.

Utgår legostämma eller avstår arrendator från arrenderätten eller för-
klaras han sin arrenderätt förlustig eller har lägenhet genom dödsfall
övergått till landskapet, må den i föregående paragraf omförmälda nämnd å
lägenheten förrätta avträdessyn för fastställande av lägenhetens hävd även-
som för uppskattning av den i 24 § nämnda ersättningen. Avträdessyn bör så-
vitt möjligt förrättas föregående sommar före den 1 augusti. Till synen
skola kallas jämväl lägenhetens arrendator eller hans rättsinnehavare samt
arrendatorns borgesmän. Därjämte skall landskapsnämnden i god tid under-
rättas om synen.

Arrendatorns eller hans rättsinnehavares eller borgesmäns utevaro utgör
icke hinder för synens förrättande.

28 §.

Vid avträdessyn skall nämnden, därest icke på annat ställe annorlunda

stadgas;

1) undersöka i vilket skick legoföremålet befinner sig och skola härvid särskilt utredas såväl åkrarnas som ängarnas samt hagmarkernas och skogsmarkernas art och skick, ävensom byggnadernas storlek, ställning, skick och ålder;

2) jämföra lägenhetens skick vid synen med dess skick, då legoförhållandet vidtog;

3) värdera, med beaktande av på orten gällande pris, storleken av den ersättning, som legotagaren är berättigad att erhålla för å legoföremålet måhända utförda eller inlösta förbättringsarbeten, för vilka han icke tidigare erhållit ersättning i form av friår, lägre lega eller andra sådana förmåner, och vilka kunna anses i framtiden främja jordbruksproduktionen på lägenheten eller på annat sätt höja lägenhetens värde;

4) bestämma och värdera arrendatorns ersättningsskyldighet för inträffad husröta eller vanhävd samt förefintligen bristfälligheter, vilken ersättning skall avdragas från den under föregående punkt värderade ersättningen;

5) föreslå, att förfallet lån, som landskapet givit legotagaren för lägenhetens förbättrande likasom ock annan till betalning förfallen skuld, i vilken legotagaren till följd av legoförhållandet möjligen råkat till landskapet, skall avdragas från den ovan under 3) punkten omförmälda ersättningen;

6) bestämma, huruvida legotagaren själv skall utföra de arbeten, vilka nämnden funnit nödvändiga, eller huruvida han skall ersätta dem i penningar, ävensom den tid, inom vilken detta skall ske; samt

7) beakta att, om legotagaren fortfarande föreslås till arrendator å lägenheten, honom eventuellt beviljad ersättning för under 3) punkten omförmälda förbättringar, skall utgivas i form av friår eller nedsatt lega.

29 §.

Vid tillträdessyn skall nämnden

1) iakttaga ovan under 1) och 2) punkten 28 § givna bestämmelser;

2) undersöka på vilket sätt vid avträdessynen bestämda arbeten blivit utförda och övriga villkor fullgjorda;

3) föreslå, huru de medel, vilka erhållits av den ersättning, som föregående legotagare förordnats att erlägga, skola användas för lägenhetens underhåll.

861

annars höja lägenhetens värde. Därav må dock avdragas ersättning för husröta och vanhävd samt lån, som landskapet givit arrendator för lägenhetens förbättrande, ävensom annan skuld till landskapet, som arrendator med anledning av legoförhållandet åsamkat sig.

25 §.

Å lägenheten skall förvaras ett exemplar av denna landskapslag och karta över lägenheten jämte därtill hörande beskrivning samt å stom- eller huvudlägenheten där jämte odlingskarta.

4 kap.

Syn.

26 §.

Då lägenhet på arrende upplåtes, skall tillträdessyn verkställas av en synenämnd, vari landskapsnämnden utser ordförande och en medlem samt kolonisationsnämnden inom sig tvenne medlemmar, inom fyra eller i undantagsfall sex månader efter det arrendator övertagit lägenheten, och äger nämnden avgiva utlåtande angående det skick, i vilket lägenheten med avseende å byggnader och odlingar befann sig, då arrendatorn övertog densamma. Tiden för synen bestämmes av landskapsnämnden, som i god tid därom underrättar arrendatorn eller hans rättsinnehavare jämte dennes borgesmän.

Utgives lägenhet på arrende innan ett år förflutit sedan av- och tillträdessyn eller värdering å lägenheten senast verkställdes, vare den i 1 mom. nämnda särskilda syn icke av nöden.

27 §.

Utgår legostämma eller avstår arrendator från arrenderätten eller förklaras han sin arrenderätt förlustig eller har lägenhet genom dödsfall övergått till landskapet, må den i föregående paragraf omförmälda nämnd å lägenheten förrätta avträdessyn för fastställande av lägenhetens hävd ävensom för uppskattning av den i 24 § nämnda ersättningen. Avträdessyn bör så vitt möjligt förrättas föregående sommar före den 1 augusti. Till synen skola kallas jämväl lägenhetens arrendator eller hans rättsinnehavare samt arrendatorns borgesmän. Därjämte skall landskapsnämnden i god tid underrättas om synen.

Arrendatorns eller hans rättsinnehavares eller borgesmäns utevaro utgör icke hinder för synens förrättande.

28 §.

Vid avträdessyn skall nämnden, därest icke på annat ställe annorlunda

- 1) undersöka i vilket skick legoföremålet befinner sig och skola härvid särskilt utredas såväl åkrarnas som ängarnas samt hagmarkernas och skogs-
markernas art och skick, ävensom byggnadernas storlek, ställning, skick
och ålder;
- 2) jämföra lägenhetens skick vid synen med dess skick, då legoförhållan-
det vidtog;
- 3) värdera, med beaktande av på orten gällande pris, storleken av den
ersättning, som legotagaren är berättigad att erhålla för å legoföremålet
månånda utförda eller inlösta förbättringsarbeten, för vilka han icke ti-
digare erhållit ersättning i form av friår, lägre lega eller andra sådana
förmåner, och vilka kunna anses i framtiden främja jordbruksproduktionen
på lägenheten eller på annat sätt höja lägenhetens värde;
- 4) bestämma och värdera arrendatorns ersättningsskyldighet för inträff-
ad husröta eller vanhävd samt förefintliga bristfälligheter, vilken er-
sättning skall avdragas från den under föregående punkt värderade ersätt-
ningen;
- 5) föreslå, att förfallet lån, som landskapet givit legotagaren för
lägenhetens förbättrande likasom ock annan till betalning förfallen skuld,
i vilken legotagaren till följd av legoförhållandet möjligen råkat till
landskapet, skall avdragas från den ovan under 3) punkten omförmälda er-
sättningen;
- 6) bestämma, huruvida legotagaren själv skall utföra de arbeten, vilka
nämnden funnit nödvändiga, eller huruvida han skall ersätta dem i pennin-
gar, ävensom den tid, inom vilken detta skall ske, samt
- 7) beakta att, om legotagaren fortfarande föreslås till arrendator å
lägenheten, honom eventuellt beviljad ersättning för under 3) punkten om-
förmälda förbättringar, skall utgivas i form av friår eller nedsatt lega.

29 §.

Vid tillträdessyn skall nämnden

- 1) iakttaga ovan under 1) och 2) punkten 28 § givna bestämmelser;
- 2) undersöka på vilket sätt vid avträdessynen bestämda arbeten blivit
utförda och övriga villkor fullgjorda;
- 3) föreslå, huru de medel, vilka erhållits av den ersättning, som före-
gående legotagare förordnats att erlägga, skola användas för lägenhetens
underhåll.

Befinnes vid avträdessyn, att arrendator gjort sig skyldig till vanhåll av arrendelägenheten, bestämme nämnden, om han själv skall utgöra nödiga reparationer eller ersätta dem i penningar, samt tiden, inom vilken sådant skall fullgöras.

31 §.

Sedan nämnd vid avträdessyn avslutat förrättningen, meddelar densamma utslag, varur bör framgå huruvida och i vilket avseende arrendator försummat honom enligt denna landskapslag och arrendekontraktet åliggande skyldigheter samt huruvida han därför bör erlægga ersättning, så ock vilken ersättning arrendator är berättigad att erhålla för de av honom tilläventyrs utförda förbättringarna.

32 §.

Över syn, varom stadgas i 26 och 27 §§, uppsättes förrättningshandling av synenämndens ordförande. Originala förrättningshandlingen skall för förvaring insändas till landskapsnämnden inom tjugu dagar efter förrättningens slutförande.

33 §.

Över utslag, som vid avträdessyn avkunnats, have sakägare rätt att inom sextio dagar anföra besvär hos landskapsnämnden, till vilken jämte besvären nämndens utslag och förrättningshandlingar skola insändas.

34 §.

Landskapsnämnden drage försorg därom, att reparationer, som arrendator vid avträdessynen blivit ålagd att verkställa, utföras, eller ersättning, som han blivit ålagd att erlægga, indrives. Sålunda erhållna medel är landskapsnämnden berättigad att använda till lägenhetens istandsättande.

35 §.

För övervakande av lägenhetens odling, byggnader samt övriga arrendevillkors fullgörande verkställe landskapsagronomen vid behov inspektioner.

36 §.

Förutom i 26 och 27 §§ nämnda syner böra vart femte år ekonomiska besiktningar hållas.

Ekonomisk besiktning verkställs av landskapsagronomen eller vid behov av en av landskapsnämnden utsedd besiktningsnämnd.

Gjorda iakttagelser samt undersökningsprotokollet skall inom tjugu dagar tillställas landskapsnämnden och lägenhetens arrendator.

5 kap.

Särskilda stadganden.

37 §.

Jakträtt samt rätt till fiske och kräftfångst kan särskilt utgivas på arrende av landskapsnämnden.

38 §.

I denna landskapslag avsett arrendeavtal upphör att gälla vid legostäms utgång utan uppsägning.

39 §.

Kartor och övriga handlingar rörande bostället, huvudlägenheten eller odlingslägenheten skola, utan att blandas med legotagarens egna handlingar, förvaras i särskilt låst låda.

Saknas för något boställe sådana handlingar, vilka där skola förvaras, skall landskapsagronomen draga försorg om anskaffande av den saknade handlingen antingen på landskapsnämndens eller den persons bekostnad, genom vars vårdslöshet handlingen förkommit.

A_vskrift av arrendekontraktet skall tillsändas arrendatorn för att införas i boställets arkiv.

40 §.

Legotagare är skyldig att hålla arrendelägenhets gränser öppna och råmärkena i skick.

41 §.

Denna landskapslag träder omedelbart i kraft.

Mariehamn den 24 november 1942.

På lagutskottets vägnar:

T. Brenning

Närvarande i tuskottet: Tor Brenning, Jonatan Sjöblom, Herman Mattsson,
(delvis) Evald Häggblom (delvis), Fanny Sundström,
och Arthur Larson (delvis).

Reservation.

Om man anser med 23 § Fjäbstyrelselagen oth-
 velaktigt varit att tillföra landskapet en förmån,
 men förvaltningen av statens jordegendomar på
 land och dessas förkastnings öfverlämnande i den ar-
 dinarie bidragsregleringen, utan att få användas
 för landskapets speciella behov, ingående i och
 för sig kunna betraktas som en förmån, utan tvist-
 emot i denna förplikelse med eventuell ersättnings-
 skyldighet, måste själva förmånen betä i annat.
 Öfverkommer man då till att statsmakten velat till-
 försäkra den åländska befolkningen härdandet eller
 bebrukandet av all jord och andra naturtillgångar in-
 om landskapet, hvilket enligt min uppfattning är en
 värdefull förmån som väl bör tilldelas. Under
 sådant förhållande torde det icke sammanfalla med
 lagrummets ifråga enda och mening, att som första
 kompetensutöfning för utöfning av ärenderätt till av
 landskapet disponerad statsjord och därmed likställt,
 endast förda att vederbörande skall vara förut med-
 borgare, utan bör han jämval tillhöra den åländska
 befolkningen på rätt 5 § garantilagen förskriver för-
 kunna förvärva icke läses enligt detta lagrum under-
 kastad fastighet.

Jag har ingen anledning förmoda att landskaps-
 nämnden vid upplåtande av ärenderätt enligt det för-
 liggande lagförslaget icke skulle beakta ovan berörda
 omständighet, men om nämndens beslut och för-
 gande även i liknande frågor kan på rätt VIII kap.
 Fjäbstyrelselagen förskriver överklagas, skulle
 den göra sig skyldig till mannamål om den icke
 toge hänsyn till meriter och eventuellt erbjudet a-

sen de belopp var för landskapsnämnden i lagen om
utarendring av statens beställen inom landskapet bör
ges möjlighet till förhållensrätt för ålämningar, och för
jag således vårdamt föreslå

att Landstinget måtte godkänna 5§
mom. 2 p. i följande lydelse:

- 1) att sökanden är finsk medborgare
och enligt 5§ garantilagen kan
färmas och behålla fastighet inom
landskapet Åland;

mom. 3: Vid utarendring av beställd-
lägenhet bör beaktas, att sökanden
är finsk medborgare och tillhör den
åländska befolkningen som i mom.
2 p. 1 säges!

Mariehamn den 2 1942
Herman Mattsson.